

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหมายและหลักการของการศึกษาที่ได้กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 3) มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ซึ่งบุคคลากรที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ก็คือ ครู เพราะครูมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (ชาโรณี ตริวรวิญญู, 2550 : 1) หากผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ก็จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ตามความมุ่งหมายที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ครูถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา โดยครูจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่มีทั้งความดี ความเก่ง และทันสมัย สามารถเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามแก่ผู้เรียน ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้เรียนและคนในสังคม สามารถดำรงชีวิตที่พึงงามและมีความสุข (สุพัฒน์ เศรษฐมกุล, 2556 : 1) ซึ่งการพัฒนาครูนั้นควรเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการต้นทาง คือ กระบวนการผลิตครู โดยเริ่มที่การพัฒนาบ่มเพาะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ต้องไปประกอบอาชีพครูในอนาคต แต่เมื่อย้อนกลับไปศึกษาถึงการผลิตครูและคุณภาพของผู้เรียนครู พบว่า การผลิตครูยังไม่ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานเท่าที่ควร โดยมีนักวิชาการศึกษา เช่น ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2542 : 3) กล่าวว่า ปัญหาที่พบในด้านคุณภาพของผู้ที่เข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์นั้น พบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดศรัทธาอุดมการณ์ และความสามารถพื้นฐานที่จะเป็นครู เนื่องจากเกณฑ์การคัดเลือกครูยังไม่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถคัดเลือกนักศึกษามีบุคลิกภาพ มีความศรัทธามืออดมคติ เข้าศึกษาได้ ดังนั้นครูจึงเป็นอาชีพเมื่อเลือกเมื่อเข้าศึกษาที่ไหนไม่ได้แล้วจึงเลือกเรียนครู ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลต่อมาตรฐานวิชาชีพครู ทำให้สถานภาพครูไม่เป็นที่ยอมรับที่ทัดเทียมวิชาชีพอื่น และสุวิมล ว่องวานิช (2544) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การผลิตครูยังไม่ประสบความสำเร็จตามมาตรฐาน ตั้งแต่ปัจจัยป้อนเข้า การคัดเลือกคนเข้าเรียนครู ไม่สามารถคัดเลือกคนที่มีสติปัญญาสูงเข้าเรียนหรือคนที่เข้ามาเรียนไม่ต้องการเป็นครูอย่างแท้จริง ด้านกระบวนการผลิตไม่เข้มข้น ไม่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ดังนั้นสถาบันผลิตครูต้องคำนึงถึงการพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาที่เข้ามาเรียนครูรุ่นใหม่ ซึ่งสมรรถภาพ (Competency) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ สถาบันผลิตครูจะต้องมีกระบวนการเพื่อพัฒนาครูรุ่นใหม่ให้มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ มีอุดมการณ์ในวิชาชีพและมีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศ (พัชรินทร์ รุจิรานุกูล, 2560 : 2) อาจกล่าวได้ว่า สถาบันผลิตครูจะต้องมีกระบวนการเพื่อพัฒนาครูรุ่นใหม่ให้มีสมรรถภาพของ

ความเป็นครูที่มีทั้งความรู้วิชาการ มีทักษะการสอน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพที่เหมาะสม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการผลิตครูที่มีความสำคัญ ซึ่งมีรากฐานมาจากวิทยาลัยครูตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตราที่ 8 ข้อ 5 ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีหน้าที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547 : 2-3) จึงกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการผลิตครูอันเก่าแก่และมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในฐานะสถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ซึ่งมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตหลากหลายสาขาวิชา เพื่อผลิตครูไปรับใช้สังคม ประเทศชาติ และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ จึงมีความจำเป็นต้องสร้างนักศึกษาครูให้มีความรู้ความสามารถ มีสมรรถภาพอย่างเหมาะสม เพื่อไปเป็นครูที่มีคุณภาพศักยภาพในการไปรับใช้สังคมต่อไป จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง เนื่องจากครูพี่เลี้ยงเป็นบุคคลที่ได้รับการมอบหมายให้ดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในระหว่างฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุดจึงเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้เป็นอย่างดี อันจะนำไปสู่การหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง
2. เพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

คำถามของการวิจัย

1. สมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ควรเป็นอย่างไร

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้งในด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานสำหรับการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีต่อไป

2. ได้แนวทางสำหรับการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้มีสมรรถภาพของความเป็นครูที่มีทั้งความรู้วิชาการ มีทักษะการสอน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 414 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 พฤษภาคม 2563, ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีการศึกษา 2563 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยความคลาดเคลื่อน .05 ของยามานะ (Yamane, 1970 : 580 - 581) จำนวน 203 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตัวแปรตาม คือ สมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ ปีการศึกษา 2563

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน 2) ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 คน 4) ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู จำนวน 2 คน 5) ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน โดยมีการกำหนดเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้

2.1 ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน

2.1.1 เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนรู้

2.1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนด้านการจัดการเรียนรู้ ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.2 ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 3 คน

2.2.1 เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.2.2 เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.3 ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 คน

2.3.1 เป็นผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้งในระดับคณะหรือภาควิชาหรือหลักสูตร

2.3.2 เป็นผู้ทำงานเกี่ยวข้อง หรือมีความสนใจในด้านการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษา และด้านการพัฒนานักศึกษา

2.4 ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู จำนวน 2 คน

2.4.1 เป็นคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.4.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ หรือมีความสนใจในด้านการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษา และด้านการพัฒนานักศึกษา

2.5 ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน

2.5.1 เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.5.2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ฝึกประสบการณ์สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม คือ แนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถภาพ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมในการทำงานที่แสดงออกมา

แนวทางการสร้างเสริมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง วิธีการที่จะนำไปสู่ การพัฒนาสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ

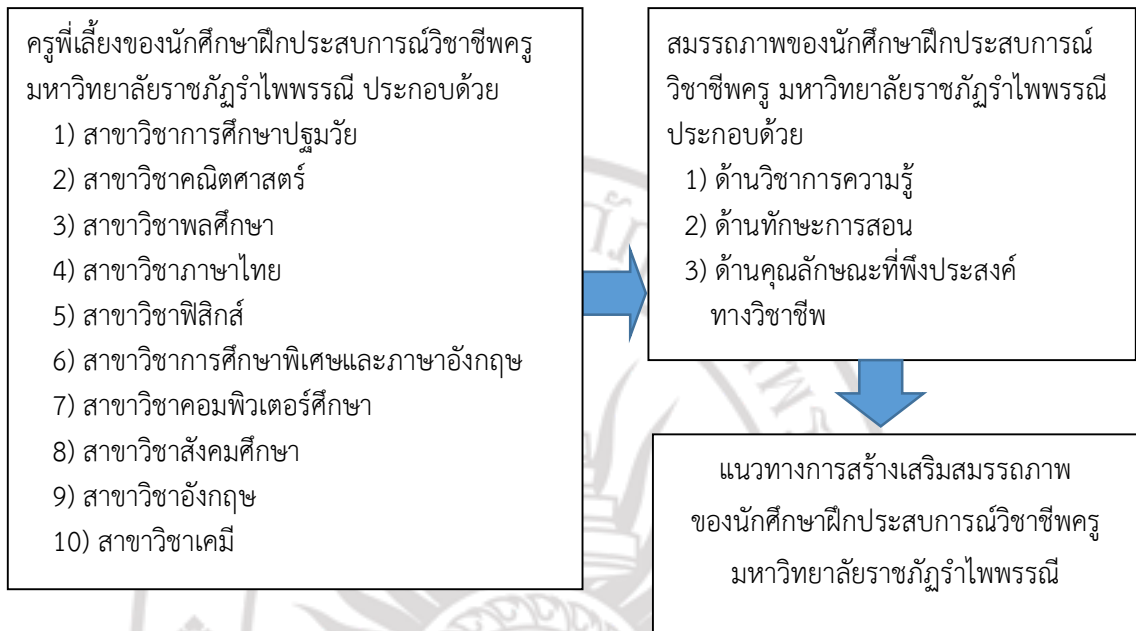
นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง นักศึกษาชั้นปีที่ 5 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นการปฏิบัติการสอน 1-2 ในสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2563

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง บุคลากรครูผู้ได้รับมอบหมายแต่งตั้งจากสถานศึกษาให้ดำรงตำแหน่ง ครูพี่เลี้ยง ทำหน้าที่ดูแล ให้คำแนะนำ และเป็นพี่ปรึกษาทางวิชาการแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 5 ของ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นการ ปฏิบัติการสอน 1-2 ประจำปีการศึกษา 2563

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสมรรถภาพของครู ซึ่งได้นำแนวคิดจากงานวิจัยของลัดดา พรหมวัน (2544) งานวิจัยของสมจิต สวธนไพบูลย์ และคนอื่นๆ (2545) มาปรับประยุกต์ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย